

część 3
DZIEDZICTWO KULTUROWE WSI W TURYSTYCE

Wacław Idziak

SPECJALIZACJA TEMATYCZNA WSI I TURYSTYKA

1. Wstęp

W wielu wsiach nie zarabia się na turystyce lub zarobki te są zbyt małe w stosunku do posiadanych zasobów turystycznych. Najczęściej wynika to z niedostatku wystarczająco atrakcyjnych zasobów turystycznych, ograniczonej puli pomysłów i braku kapitału na stworzenie infrastruktury turystycznej. Jedną z możliwości zaistnienia takich wsi na rynku turystycznym jest tworzenie jej specjalizacji tematycznej. Temat specjalizacji stać się może podstawą do tworzenia produktu turystycznego wsi. W artykule przedstawiono skrótowo zagadnienia specjalizacji tematycznej wsi oraz możliwości tworzenia produktu turystycznego w powiązaniu z jej specjalizacją.

2. Wsie bez właściwości

Parafrazując tytuł powieści R. Musila *Człowiek bez właściwości*, powiedzieć możemy o wsiach bez właściwości. Są to wsie zwykłe, przeciętne, bez specjalnych atrakcji, ale też wsie, w których nie znaleziono sposobu, aby odpowiednio wykreować i przygotować do poziomu produktu turystycznego walorów przyrodniczych i kulturowych. W takich miejscowościach nie myśli się przeważnie o turystyce, jeżeli już, to o najprostszych jej formach: kwatery agroturystyczne, trasy rowerowe, stadniny koni itp. Albo myśli się, czekając na mitycznego inwestora lub środki z Unii Europejskiej.

Korzyści bezpośrednie i pośrednie, które mogą się wiązać z rozwojem

turystyki, przemawiają za tym, żeby nawet we wsiach bez właściwości pomyśleć o tej dziedzinie gospodarki. Potrzeba taka wynika w głównej mierze ze zmiany trendów we współczesnej gospodarce. Określa się je najczęściej jako przechodzenie od gospodarki, w której dominowało rolnictwo, przez gospodarkę z przemysłem w głównej roli, do gospodarki, w której zaczynają dominować takie czynniki, jak wiedza, emocje i twórczość. W dzisiejszych czasach więcej ludzi pracuje w usługach, niż w rolnictwie i przemyśle, praca i jej wytwory coraz częściej mają charakter niematerialny. Praca tego typu koncentruje się najczęściej w dużych miastach lub miejscowościach atrakcyjnych ze względu na położenie, łatwo dostępnych komunikacyjnie.

Miejsca bez właściwości, które mogły sobie kiedyś wieść spokojny żywot prowincji, dzisiaj mają coraz mniej pracy, opuszczają je młodzi, wykształceni i ambitni.

Turystyka w różnych formach może być dla takich wsi okazją do zaistnienia, stworzenia nowych miejsc pracy, treningu w usługach, obycia się z obcymi, tworzenia pomysłów, kontaktu ze światem, wychodzenia z szarości. Problem polega jednak na tym, że turysta nie trafi do miejsca szarego, nijakiego. Chwyt reklamowy „U nas nie ma nic ciekawego” nie wystarczy na długo, a już jest na nic wtedy, gdy turysta rzeczywiście przyjedzie i nie będzie miał gdzie i na co wydać swoich pieniędzy. Również promowanie pięknych widoków, lasów pełnych grzybów i jagód, ścieżek rowerowych i zabytków, służy tylko częściowo, jeżeli nie wiadomo, jak na tym zarobić. Kiedy nie mamy świadomości, co chcemy zaoferować turystyce, to, po co ma do nas przyjeżdżać i z czym wyjeżdżać? Wydaje się, że tej świadomości brakuje w wielu polskich gminach.

3. Wieś tematyczna

Specjalizacja tematyczna wsi jest próbą znajdowania sposobu na jej zaistnienie, drogą w stronę wyrazistości i właściwości, sposobem na lepsze wykorzystanie istniejących zasobów. Wieś tematyczna to wieś, której rozwój podporządkowany jest wiodącej idei, tematowi. Wieś dzięki temu staje się wyróżnialna i jedyna w swoim rodzaju. Wieś koncentrująca się na określonym kierunku, temacie rozwoju, w porównaniu z innymi

wsiami o podobnym stanie wyjściowym, rozwija się lepiej pod względem gospodarczym i społecznym. We wsi takiej wzrasta też wyraźnie poziom optymizmu (Brunmayer 2001). Dzisiejsza specjalizacja wsi różni się od tych z poprzednich epok tym, że w mniejszym stopniu dotyczy sfery produkcyjnej, przesuając się wyraźnie w stronę usług, w tym szczególnie usług turystycznych.

Tematyczność wsi ma różne podstawy. Wcześniej tworzyła się zwykle latami, bez intencji, wynikała z położenia, jakości gleb, wyboru władcy, decyzji inwestora, polityki państwa. Dzisiaj tworzona jest szybciej, na skróty. Często też od razu z intencją tworzenia wioski tematycznej. Tematy specjalizacji wsi biorą się najczęściej z tradycji upraw, hodowli i przetwórstwa żywności, historii wsi, twórczości artystycznej, przyrody i krajobrazu. Często podstawą specjalizacji stają się nazwy wsi bądź zainteresowania ich mieszkańców.

W wietnamskiej wiosce Tra Que uprawia się od 500 lat warzywa, stosując do tego specjalne nawożenie mulami z rzeki De Vong i wypracowane przez stulecia metody. Dzięki temu warzywa są smaczne, zdrowe i mają specyficzny zapach. Obecnie oprócz zarabiania na warzywach, wieś prezentuje także turystom tradycje i kunszt ich hodowli (<http://www.rauhoaquavietnam.vn/default.aspx?ID=78&LangID=2&tabID=10&NewsID=2143>).

Miejscowość Wehrheim w Niemczech nazywa się oficjalnie Wioską Jabłkową. W wiosce zachowały się stare odmiany jabłoni. Można tu kupić przeróżne przetwory z jabłek: soki, moszcze, wina, dżemy. W Wehrheim urządzane są święta kwitnącej jabłoni, podczas których wybiera się królową kwiatu jabłoni. Prowadzona jest tu także edukacja ekologiczna (<http://www.wehrheim.de/555.html>). Do tego mamy np.: Heichelheim (Niemcy) – Wioskę Kartofli (<http://klossmuseum.homepage.t-online.de/2007festschweden.html>); Schönbach (Austria) – Wioskę Kapusty i Rzepy (<http://www.ris.at/company/gvv/gemeindezeitung.asp?mnr=10&cmd=edit&cmd2=archiv&onr=153>); Reingers (Austria) – Wioskę Konopi (<http://www.hanfzeit.at/start.htm>) i Armschlag (Austria) – Makową Wieś (<http://www.bockau.de>).

W Szachowej Wiosce Ströbeck (Schachdorf Ströbeck) w Niemczech, gra się w szachy od 1516 r. Pierwszą partię szachów, w której wystąpili ludzie przebrani za szachowe figury, rozegrano tam w 1689 r. W 1883 r. powstało we wsi stowarzyszenie szachistów, które działa do dzisiaj.

Czynne jest tu też jedyne w świecie Muzeum Szachów (<http://sbchess.sinfree.net/strobeck.html>).

Historia stowarzyszenia sportowego w Wiosce Sportu Latsch (Południowy Tyrol – Włochy) datuje się od 1920 r. Dzięki niemu wieś zaczęła się specjalizować w usługach związanych ze sportem. Dzisiaj Latsch jest miejscem treningów dla lekkoatletów z całej Europy (<http://www.latsch-martell.it/links.php>). Podobnie rozwinęła się Wioska Sportu Oberstdorf z Niemiec, oferująca szeroką gamę aktywności i kursów sportowych dla amatorów i zawodowców (<http://www.sport-oberstdorf.de>).

Dawne tradycje ma też wiele wsi specjalizujących się w teatrze. Można tu wymienić kilka z nich: Hülzweiler (Niemcy) – od 1879 r. (<http://www.volksbuehne-huelzweiler.de/index1.php?pageid=9>), St. Josef (Austria) – od 1922 r. (<http://www.theaterdorf.at>), Hägglingen (Szwajcaria) od XIX w. (http://www.tellspiel.ch/2006/Spiel2006/TellSpiel2006_home.htm), Altusried (Niemcy) od 1883 r. (<http://www.altusrieder-sommer-akademie.de/index.php?id=442>). W tych wsiach życie toczy się wokół teatru, próby wyznaczają rytm tygodnia. Ucząc się nowych ról i występowania na scenie, mieszkańcy tych i innych wsi teatralnych nabierają pewności siebie i elastyczności, przyciągają zainteresowanie. To, o co długo dbali, czym się zajmowali, staje się dla nich dzisiaj przepustką do nowej gospodarki. We wsiach teatralnych, obok wystawiania kolejnych sztuk, prowadzone są kursy i warsztaty dla początkujących i zaawansowanych. W St. Josef przygotowano nawet specjalną trasę teatralną. Pracując przez wiele lat wioski teatralne dorobiły się swojej publiczności.

We wsi Lindenhofzhausen (Niemcy) stworzono wioskę tematyczną, wykorzystując tradycję śpiewaczą, która trwa tam od 1884 r. Obecnie działają w wiosce dwa chóry, w których śpiewa łącznie 100 osób. Na festiwal chóralny organizowany w wiosce ściągają ok. 10 000 śpiewaków z całego świata (http://www.lindenhofzhausen.de/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=61). Inną Wioską Śpiewaczą jest wieś Steinbach. Utworzono ją wykorzystując tradycje i potencjał działającego tam od 1900 r. chóru „Cäcilia” (<http://www.mgv-caecilia-1900.de/chronik.html>).

Mieszkańcy Groß Gerungs (Austria) odkryli, że znajdują się w szczególnym miejscu, w którym można poczuć działanie energii Ziemi oraz energii Kosmosu, i nazwali w związku z tym swoją wieś Areną Żywiołów.

Wieś Großschönau w Austrii, jako pierwsza w świecie za temat swej opowieści obrała różdżkarstwo (<http://www.schoenau.at/Startseite.html>); Prinzensdorf (Austria) to Wieś Rzeki (<http://www.dorf-stadterneuerung.at/content.php?pagelId=1743>, http://www.prinzersdorf.at/index_gem.html); wieś Noflaye (Senegal) jest Wioską Żółwi (<http://www.traveladdict.be/news/archives/africa/SEN/tortues.asp>); wsie Oed i Öhling (Austria) są Wioskami Czarnego Bzu (<http://www.dorf-stadterneuerung.at/content.php?pagelId=1741>; http://www.oed-oehling.gv.at/content.php?pagelId=4831&ansicht=detail&veranst_id=15175); Cap-à-L'Aigle (Kanada) to Wieś Bzów (<http://www.gardenersnet.com/lilac.htm>); Opponitz (Austria) – Wieś Wędkarzy (<http://www.opponitz.gv.at/content.php?pagelId=4663>); Meisau (Austria) – Świat Ametystów (<http://www.amethystwelt.at>); Thern (Austria) – Wierzbowa Wioska (<http://www.thern.at>).

Przykładem odwoływania się do literatury i tradycji przy szukaniu specjalizacji wsi jest Edwinstowe (Wielka Brytania) – Wioska Robin Hooda (<http://www.edwinstowe.co.uk/pages/index.htm>), położona w pobliżu Nottingham i lasu Sherwood. Zarabia się tam rocznie ok. 1,5 mln funtów na wszystkim, co jest związane z Robin Hoodem i jego legendą. Jest to podręcznikowy wręcz przykład udanej eksploatacji dziedzictwa kulturowego wsi.

Intencjonalnie tworzonych wsi tematycznych nie ma w świecie zbyt wiele. Najwięcej jest ich w Austrii, blisko 25, i w Korei Południowej, gdzie założono, że do 2013 r. ma powstać 1000 wiosek tematycznych (Seong-Woo, Sou-Yeon 2007). W Polsce powstaje obecnie ok. 20 wiosek tematycznych, z czego produktami turystycznymi dysponuje zaledwie kilka.

4. Podejścia i metody wykorzystywane w pracy nad specjalizacją wsi

Na podstawie doświadczeń autora – wynikających z pracy nad tworzeniem wiosek tematycznych przez Partnerstwo „Razem”, działające w ramach Programu Inicjatyw Rozwojowych Equal – można stwierdzić, że przemiana wioski bez właściwości w wioskę tematyczną jest procesem trudnym. Łączy on działania z zakresu animacji społecznej z działaniami nakierowanymi na tworzenie oferty wioski. Szczególnie pomocne w specjalizowaniu wiosek są takie metody, podejścia i rozwią-

zania, jak: podejście doceniające, reinterpretacja rzeczywistości, specjalizacja tematyczna, uczenie się w działaniu, kreatywność i zabawa oraz partnerstwo (Idziak 2008).

Podejście doceniające wyrasta z nurtu psychologii pozytywnej. Jego głównym przedstawicielem jest Martin Seligman. Zapoczątkował on nowe spojrzenie na człowieka opierające się na odchodzeniu od ciemnych stron ludzkiej egzystencji, a skupianiu się na tym, co dobre. Według M. Seligmana (1993), tradycyjna psychologia koncentrowała się na ludzkiej patologii, na problemach i brakach człowieka. Celem psychologii pozytywnej jest zwrócenie uwagi na mocne strony człowieka i warunki osiągania spełnionego życia.

Podobne założenia występują także w metodzie wprowadzania zmiany społecznej, nazywanej badaniami doceniającymi (ang. *appreciative inquiry*). W takich badaniach szuka się tego, co dobre, docenia ludzkie zdolności i umiejętności, szuka przykładów udanych działań, przypomina sukcesy (Elliot 1999). Stosowanie podejścia doceniającego polega na prowadzeniu rozmów i działań, w trakcie których mieszkańcy wsi mówią o swoich sukcesach, chwilach szczęścia, sytuacjach, w których byli podziwiani, odczuwali dumę, o momentach, gdy coś im się udawało.

Podejście doceniające przydaje się do szukania załączków nowych przedsięwzięć dotyczących całej wsi lub poszczególnych gospodarstw, organizacji i osób. Zaczynając od tego, co dobre, łatwiej mobilizować do nowego, bo możemy odwołać się do pozytywnych emocji z przeszłości i na nich budować. W badaniach doceniających ważne jest wychodzenie poza zwykłe zasoby. Dzięki takim badaniom tworzy się nastrój do marzeń i kreowania wspólnej wizji przyszłości. Bardzo istotny jest sposób prowadzenia badań. Jego ważnym elementem są techniki, które „otwierają serca”, czyli gry i zabawy, wspólne spotkania przy ognisku, tańce, śpiewy. Dobre wyniki daje zaproszenie do badań dzieci. To one najczęściej nawiązują pierwszy kontakt z badaczami.

Badania doceniające to w istocie pozytywne i odkrywcze podejście do posiadanych zasobów, do szukania czegoś dobrego, nawet tam, gdzie ludzie mówią „u nas nie ma nic ciekawego”. Wartością wsi Paproty okazał się labiryntowy układ dróg i ścieżek wsi. Wartość ta skojarzona została z tym, że w Paprotach jest dużo łąk, które są już w coraz mniejszym stopniu wykorzystywane rolniczo. Wspólnie postanowiono, że wieś Paproty stanie się wioską labiryntów. Dzięki temu mieszkańcy

Paprot inaczej spojrzeli na swoją wieś, na siebie i swoje możliwości. Mają teraz nowe wartości, które mogą wymieniać ze światem, zaczynają żyć innym życiem.

Docenianie otwiera oczy, serce i rozum na to, co nie wydawało się wcześniej istotne, np. wiedza rolników, podwórko, puste budynki gospodarcze, sad, mały strumyk, odpady ze stolarni, które mogą służyć za klocki, umiejętności mieszkańców wsi, ciemność, cisza, zapachy wsi, zachody słońca, a także wartość pracy i umiejętności tradycyjnego rolnika wobec postępującej industrializacji rolnictwa.

Wartością Sierakowa Sławieńskiego okazał się krajobraz przypominający krainę Shire z prozy J. R. R. Tolkiena. Dało to powód do myślenia o możliwości stworzenia tam Wioski Hobbitów. Skarbem wsi Bałtów okazał się odcisk trójpalczastej stopy allozaura. Znaleźisko to przyczyniło się do utworzenia we wsi Parku Jurajskiego

Badania doceniające nie tylko pozwalają znaleźć nowe zasoby wsi i odkryć ich wartość, ale służą także dowartościowaniu jej mieszkańców. Jest to niezmiernie ważne na dalszych etapach tworzenia wioski tematycznej. Ludzie, którzy mają o sobie dobre mniemanie, chętniej zabierają się do wspólnego działania. Podejście doceniające i pozytywny klimat są niesłychanie istotne, kiedy wyczerpały się stare możliwości, gdy dawne zasoby trzeba zastąpić nowymi.

W gospodarce globalnej szanse rosną wraz z wyróżnialnością. Promowani są najlepsi. Wiąże się z tym potrzeba koncentracji na określonych kierunkach działań oraz specjalizacji. Dotyczy to także wsi, szczególnie tych, które ze względu na swe położenie mają mniejsze zasoby i możliwości. Wzrastają one wraz z obraniem konkretnego kierunku działania. Wybranie kierunku jest ważnym sygnałem zarówno dla rynku, jak i dla potencjalnych współtwórców nowej drogi rozwoju wsi, kiedy wiemy dokąd zmierzamy, łatwiej tam dojść (Ries 1999).

Specjalizacja związana z gospodarką wiedzy, doznań i twórczości różni się od tej związanej bezpośrednio z rolnictwem. Dotyczyć ona może skali pojedynczego gospodarstwa rolnego (domowego), wsi, regionu, zespołu wsi oraz różnego typu połączeń wsi i organizacji oraz osób spoza wsi. Specjalizacja prowadzić może do tworzenia gospodarstw, wiosek, tras i krain tematycznych (Idziak 2004). Podłożem specjalizacji stają się zarówno zasoby dostępne lokalnie, jak i zasoby zewnętrzne, w tym szczególnie elementy światowego dziedzictwa kultu-

rowego. Przykładem na to drugie może być tworzenie gospodarstw (<http://www.gono.com/vir-mus/village/labyrinth/labyrinth.htm>) oraz wiosek (<http://www.paproty.wioskitematyczne.org.pl>), których motywem przewodnim są labirynty.

Siłą napędową dzisiejszej gospodarki są innowacje. Ich wprowadzaniu towarzyszy ryzyko popełniania błędów, które rośnie wraz z przyspieszeniem tempa zmian. W sytuacji, kiedy sukces jednostek, firm i całych regionów zależy od uczenia się, metody pozyskiwania wiedzy i umiejętności wymagają rewolucyjnych przeobrażeń (Dryden, Vos 2000).

Szkoląc mieszkańców wsi, powinniśmy zwrócić uwagę na ich aktualne potrzeby. Korzyści ze szkolenia powinny być widoczne tak szybko, jak to możliwe. Zadanie takie spełnia w dużej mierze metoda określana jako uczenie się w działaniu. Ta metoda skupia się nie na wiedzy, jaką „należy” przyswoić, a na rozwiązywaniu problemów, które już są udziałem organizacji i ludzi. Metoda ta stwarza sytuację, w której realni ludzie są zobowiązani do zajmowania się realnymi problemami w realnym czasie. Uczymy się od innych i z innymi, biorąc udział we wspólnych działaniach. W trakcie uczenia się mogą się zmieniać role ucznia i nauczyciela. Problemy, z którymi mają do czynienia uczący się są kompleksowe, a ich rozwiązanie nie jest łatwe. Rezultaty uczenia się i działania mają znaczenie dla uczestników, a ich osiągnięcie powiązane jest z ryzykiem. Uczenie się połączone jest z wątpliwym w celowość i możliwość osiągnięcia rezultatów, jest ono jednocześnie planowe i przypadkowe. Odpowiedzi na pytania są testowane w akcji. Nie wszystko od razu trzeba wiedzieć i rozumieć. Proces uczenia się warunkują emocje, dopiero za nimi idą umiejętności i wiedza.

Gdy zawodzą proste, sprawdzone rozwiązania i trzeba „zrobić coś z niczego”, przydaje się kreatywność, wiąże się ona z wyobraźnią. Bez niej trudno wyjść poza ograniczenia schematów myślowych zamykających wieś i jej mieszkańców w starych ramach. Wieś potrzebuje ludzi twórczych. Niestety nie jest ich tam zbyt wielu albo ich umiejętności nie zostały jeszcze odkryte. Wyzwaniem staje się ich odkrywanie i pozyskiwanie.

Kiedy patrzymy na wieś i jej mieszkańców z pozycji „realistów”, z trudem możemy sobie wyobrazić jej szanse w gospodarce wiedzy, doznań i twórczości. Takie „realne” spojrzenie skutkuje wybieraniem rozwiązań pasujących do wsi, jaką znamy, do aktualnego wykształcenia i zasobów

jej mieszkańców. W sytuacji wsi peryferyjnych można stwierdzić „tu się nic nie da zrobić” i zastosować standardowe rozwiązania: zatrudnianie w zawodach niewymagających specjalnych kwalifikacji, zasiłki, dary.

Wsi dzisiaj bardziej niż pieniędzy potrzeba wyrwania się ze schematu, wiary i odwagi eksperymentowania, radości tworzenia i zabawy. Zasobem, z którego można obecnie czerpać na polskiej wsi, są także twórcze napięcia. Zdaniem W. Olinsa, autorytetu w dziedzinie budowania marek narodowych, to właśnie twórcze napięcia stanowią o istocie polskości i mogą być podstawą budowania marki Polski (<http://englishrules.blox.pl/2007/10/Przegrana-mistrza.html>). Cóż za bogactwo, ile energii i możliwości kryje się w konfrontacji wsi i miasta, nowego i starego, biedy i bogactwa, rolnictwa ze sztuką, stodoły z teatrem, podwórka z miejscem zabaw, zamkniętej i otwartej przestrzeni, światła i ciemności, zgiełku i ciszy?

Skala problemów i wyzwań towarzyszących wchodzeniu wsi do nowej gospodarki wymaga tworzenia systemu wsparcia wsi, inaczej mówiąc partnerstwa wspierającego specjalizowanie się wsi. Ograniczanie partnerstwa do wymiaru terytorialnego, jak w programie LEADER+, to stanowczo za mało. Szczególnie wtedy, kiedy region nie dysponuje odpowiednim potencjałem rozwojowym.

Podejście terytorialne powinno być uzupełnione podejściem tematycznym, związanym z kierunkiem rozwoju (specjalizacji) regionu, zespołu wsi i pojedynczych wsi oraz gospodarstw. Partnerów warto szukać wśród osób i organizacji powiązanych ze specjalizacją: na uniwersytetach, w firmach, wśród pasjonatów danej dziedziny. Nie ograniczając się przy tym do skali kraju. Tworzone na tej zasadzie partnerstwa są mniej sformalizowane, bardziej elastyczne, właściwiej byłoby nazywać je sieciami współpracy. Podstawową platformą ich działania staje się Internet.

5. Podsumowanie

Turystyka zaprasza do przeżyć, opowiada historię. Jedziemy po swoje historie, wyprawiamy się do innych światów, żeby zobaczyć, przeżyć, napełnić się obrazami i przywieźć ze sobą, oprócz opalenizny i pamiątek, historie zapisane w filmach, zdjęciach i własnej pamięci, historie do

opowiadania sobie i innym. Kiedyś podróżowanie do egzotycznych krajów było możliwe tylko dla niektórych. Podróżnicy opisywali często swe podróże, by inni mogli korzystać z ich opowieści. Jedną z pierwszych i do dziś żywych opowieści o podróży jest homerycka *Odyseja*.

Jak tworzyć ciekawe opowieści wsi? Czym wieś, w której nie ma nic ciekawego, może przyciągnąć turystów. Praca nad specjalizacją wsi nie jest celem samym w sobie, chodzi w niej o uzupełnianie, a niekiedy nawet zastępowanie, dotychczasowych podstaw egzystencji wsi. Od początku tej pracy szuka się czegoś, co może się przydać do stworzenia oferty wsi. Jednak jej tworzenie nie może się odwoływać do normalnych zasad obowiązujących w przemyśle turystycznym. We wsi, w której nie ma miejsc noclegowych i atrakcji, trudno do niej też dojechać, nie możemy czekać aż powstaną gospodarstwa agroturystyczne i powiat naprawi coraz gorszą drogę.

W takiej sytuacji najważniejsze jest spojrzenie na wieś inaczej, zastosowanie tego, co w biznesie określa się jako *rethinking* i przeprowadzenie reinterpretacji zasobów. Zwykła wieś, zwykłe pola i lasy oraz stodoły mogą zaistnieć inaczej, jako przestrzeń do gry fabularnej, arena przygód. Kiedy to sobie wyobrazimy, to możemy przejść do interpretacji. Jest to proces szukania i badania powiązań pomiędzy zasobami i tematami, służący znajdowaniu najlepszego sposobu przedstawiania opowieści miejsca. Interpretacja służy takiemu przygotowaniu miejsca i oferty, by turyści obok oglądania mieli okazję do przeżywania swego pobytu. W interpretacji wykorzystuje się tablice poglądowe, gry (w tym gry terenowe), zabawy, ćwiczenia, degustacje. Turysta ma okazję do przeżywania przygód i zwiększonej aktywności.

Można to pokazać na przykładzie wsi Paproty. Jeszcze dwa lata temu, turyści mijali tę wieś. Dzisiaj przyjeżdżają, by przeżyć przygody w grze terenowej „Tajemnica Druida”, pokonywać labirynty i próbować swych sił w wikliniarstwie. Zostają często dłużej niż przewidziany czas pobytu, bo tak ich wciąga atmosfera miejsca i opowieści sołtysa wsi. Na bazie opowieści rozwija się osobny rodzaj turystyki, określany mianem *storytelling tourism* (por. <http://www.thehindu.com/2008/11/04/stories/2008110458520200.htm>). W tej formie turystyki głównym magnesem są opowieści. Jedzie się do miejsc, w których „prawdziwi” ludzie mają jeszcze coś do opowiedzenia. Podróżuje się po historii z pierwszej ręki. Z tej perspektywy pierwszą inwestycją w turystykę na wsi bez właś-

ciwości jest nauczanie jej mieszkańców gawędziarstwa, albo po prostu uświadomienie im, że potrafią ciekawie opowiadać i oswojenie ich z publicznym występowaniem.

W kreowaniu wioski tematycznej dopiero stopniowo uwidacznia się, o co w nim chodzi. Na początku wiemy i widzimy niewiele, w miarę działania horyzont się rozjaśnia. Dotychczasowe doświadczenia związane z tworzeniem wiosek tematycznych pokazują, że proces ten obejmuje zwykle takie etapy, jak: początek myślenia i rodzenie się chęci, badanie zasobów wsi, praca nad głównym motywem specjalizacji, tworzenie systemu wsparcia wsi, planowanie i próbowanie, przygotowanie przestrzeni wsi. Przedstawione etapy tworzenia wioski tematycznej podporządkowane są głównemu zadaniu, którym jest praca nad produktem turystycznym wsi. Należy zacząć jego tworzenie tak szybko, jak to możliwe. W procesie tym wykorzystujemy uczenie się w działaniu. Mieszkańcy wsi na każdym z wymienionych etapów przygotowują się do tworzenia i obsługi oferty wsi.

Literatura

- Brunmayer E. (red.), 2001, *Studie „Themendörfer – Dörfer mit Profil”*: (http://www.dorf-stadterneuerung.at/media/dorf_11590380359102.pdf).
- Dryden G., Vos J., 2000, *Rewolucja w uczeniu*, Moderski i S-ka, Poznań.
- Elliot Ch., 1999, *Locating the Energy for Change: An Introduction to Appreciative Inquiry*, IISD, Winnipeg.
- Idziak W., 2004, *O odnowie wsi*, FWW, Warszawa.
- Idziak W., 2008, *Wymyślić wieś od nowa*, Koszalin.
- Ries A., 1999, *Koncentruj się!*, Prószyński i S-ka, Warszawa.
- Seligman M. E. P., 1993, *Optymizmu można się nauczyć*, Media Rodzina of Poznań, Poznań.
- Seong-Woo L., Sou-Yeon N., *Agro-Tourism as a rural development strategy in Korea*, Journal of Rural Development, nr 29 (6): <http://203.255.236.13/pub/docu/kr/AJ/03/AJ032007BAA/AJ03-2007-BAA-004.PDF>

Strony internetowe

<http://englishrules.blox.pl/2007/10/Przegrana-mistrza.html>
<http://klossmuseum.homepage.t-online.de/2007festschweden.html>
<http://sbchess.sinfree.net/strobeck.html>
<http://www.altusrieder-sommer-akademie.de/index.php?id=442>
<http://www.amethystwelt.at/>
<http://www.bockau.de/>
<http://www.dorf-stadterneuerung.at/content.php?pagelId=1741>; http://www.oed-oehling.gv.at/content.php?pagelId=4831&ansicht=detail&veranst_id=15175
<http://www.dorf-stadterneuerung.at/content.php?pagelId=1743>,
http://www.prinzersdorf.at/index_gem.html
<http://www.edwinstowe.co.uk/pages/index.htm>
<http://www.gardenersnet.com/lilac.htm>
<http://www.gono.com/vir-mus/village/labyrinth/labyrinth.htm>
<http://www.hanfzeit.at/start.htm>
<http://www.latsch-martell.it/links.php>
http://www.lindenholzhausen.de/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=61
<http://www.mgv-caecilia-1900.de/chronik.html>
<http://www.opponitz.gv.at/content.php?pagelId=4663>
<http://www.paprotty.wioskitematyczne.org.pl>
<http://www.rauhoaquavietnam.vn/default.aspx?ID=78&LangID=2&tabID=10&NewsID=2143>
<http://www.ris.at/company/gvv/gemeindezeitung.asp?mnr=10&cmd=edit&cmd2=archiv&onr=153>
<http://www.schoenau.at/Startseite.html>
<http://www.sport-oberstdorf.de>
http://www.tellspiel.ch/2006/Spiel2006/TellSpiel2006_home.htm
<http://www.theaterdorf.at/>
<http://www.thern.at/>
<http://www.traveladdict.be/news/archives/africa/SEN/tortues.asp>
<http://www.volksbuehne-huelzweiler.de/index1.php?pageid=9>
<http://www.wehrheim.de/555.html>